

สันติรัฐ : บทบาทของพระสงฆ์กับการสร้างสันติธรรมในพหุสังคมไทย

Country peace : The role of monks in building peace

In Thai plural society

ณรัฐ สวาสดีรัตน์

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราช วิทยาลัย

narat.sw@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยประกอบด้วยประชากรที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ การอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดความสงบสุขได้นั้น คนในสังคมจำเป็นจะต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับให้คนในสังคมนั้นปฏิบัติตาม แต่กฎระเบียบก็ต้องเป็นข้อบังคับที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วย

สังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นทำให้ได้รับรู้ปัญหาต่างๆมากมาย ทั้งปัญหาภายในชุมชน ปัญหาภายในประเทศและปัญหาภายนอกประเทศ ทำให้คนไทย นำสิ่งต่างๆที่รับรู้มาวิเคราะห์ วิพากษ์ ปัญหาเพื่อแสวงหาหนทางที่ดีที่สุดในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและในชุมชนของตน ด้วยความรู้สึกรับรู้ของการเป็นประชาธิปไตยเป็นที่ตั้งความหวังดีที่จะให้สังคมของตนเป็นสังคมสันติสุข มีความสงบร่มเย็น ความปรารถนาดีเหล่านี้บางครั้งก็นำไปสู่ความยึดมั่นถือมั่น จนกระทั่งมองแนวคิดที่เห็นต่างไม่ถูกต้อง มองคนคิดต่างเป็นศัตรู สังคมไทยมีผู้นับถือศาสนาพุทธมากกว่าร้อยละ 95 พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการกล่อมเกล้าให้คนในสังคมเกิดสันติ ในอดีตพระสงฆ์คือผู้นำพุทธธรรมไปสู่ผู้มีอำนาจได้โดยตรง เป็นผู้นำความต้องการของประชาชนไปแจ้งให้ผู้มีอำนาจได้พิจารณาแก้ไข แต่ในปัจจุบันสถานการณ์การปกครองเปลี่ยนไป พระสงฆ์นำพุทธธรรมไปสู่ผู้มีอำนาจในประเทศยากกว่าเดิม แต่พระสงฆ์ก็ยังมียุทธศาสตร์ในการสร้างสันติธรรมให้เกิดขึ้นในชาติได้ ด้วยการถ่ายทอดพระธรรมไปสู่ประชาชนด้วยช่องทางการสื่อสาร สารสนเทศสมัยใหม่ ดังนั้นพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ศาสตร์ทางโลกด้วย ให้สามารถสื่อสารธรรมะให้ถึงประชาชน เพื่อให้เกิดสันติธรรมในพหุสังคมไทย ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดสันติสุขได้ในที่สุด

คำสำคัญ : สันติธรรม, สันติรัฐ, พหุสังคม

ABSTRACT

Thailand consists of a diverse population of people. In matters of race, religion, tradition, culture and beliefs coexistence in society to bring about peace People in society need to have rules, regulations, rules for people in that society to follow. But rules must be regulations that most people agree with.

Today's Thai society has changed according to the advancement of technology. Faster communication brings awareness to many problems. Both problems within the community problems within the country and problems outside the country. Make Thai people use things they know to analyze and criticize problems in order to find the best way to apply them in their daily lives and in their communities. With a sense of being democratic. Good intentions to make one's society a peaceful society have peace these good wishes sometimes lead to commitment. Until looking at the different concepts that are not correct see people with different opinions as enemies

In Thai society, there are more than 95 percent of Buddhists. Monks play a role in convincing people of peace in society. In the past, monks were the ones who led the Buddha Dharma directly to the powerful. To lead the people's needs to inform the competent authorities to rectify, but at present the government situation has changed. The monks brought the Buddha Dharma to the powerful people in the country harder than before.

But monks can still play a role in creating peace in the nation. By conveying the Dharma to the people through communication channels modern information Therefore, monks need to learn secular science as well. To be able to convey the Dharma to the people in order to achieve peace in plural Thai society which will ultimately result in peace in the country.

Keyword : Dharma peace, Country peace, Plural society

บทนำ

พระราชอาณาจักรไทยเป็นถิ่นที่มีคนหลายชาติหลายภาษาเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารมาตั้งแต่โบราณ ต่างชาติต่างภาษาเหล่านี้เข้ามาทำมาหากินอย่างร่มเย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ ตามควรแก่การจนหลายคนเจริญรุ่งเรืองมั่งมีศรีสุข รับราชการสนองพระเดชพระคุณมีอำนาจวาสนา บางคนร่ำรวยมีทรัพย์สินมากมาย แต่ก็มีบางคนที่ไม่จงรักภักดีคิดเนรคุณชาติเนรคุณแผ่นดินที่ให้อยู่อาศัย คิดคดเป็นอภัยยั้งช้องใจก็มี ศาสนาเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของชน ให้รู้จักสำนึกทดแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ แต่การจะขัดเกลาได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับกรล่อมเกลาพื้นฐานจากครอบครัวที่เป็นตัวอย่างให้เห็นมาตั้งแต่ยังเยาว์ อีกประการหนึ่งคือการใกล้ชิดกับพระธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ซึ่งคำสอนของแต่ละศาสนาถึงแม้จะมีจุดหมายเดียวกัน แต่วิธีการให้บรรลุเป้าหมายก็แตกต่างกันออกไป ประการสุดท้ายคือความเข้มข้นของกฎข้อบังคับ หรือข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่างๆที่มีรายละเอียดไม่เหมือนกัน

โดยธรรมชาติแล้วธรรมะคือเครื่องชี้แนวทางให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่สอนให้รู้จักการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การสงเคราะห์แก่คนยากไร้ เป็นสำคัญ ทำให้สังคมไทยมีศาสนาพุทธเป็นหลักชัยมาตั้งแต่โบราณมีความร่มเย็นเป็นสุข สังคมไทยเปรียบเสมือนร่มโพธิใหญ่ที่ให้ที่อยู่อาศัยแก่ฝูงนกกาได้พึ่งพิง แต่ภายใต้ร่มเงาของต้นโพธิ์ก็ไม่ได้จำกัดว่านกเผ่าพันธุ์ใดอาศัยได้ นกเผ่าพันธุ์ใดอาศัยไม่ได้ เมื่อมีหลายเผ่าพันธุ์ เสียงร้องของนกก็มีหลากหลาย นิสัยก็แตกต่างกันไป เกิดเป็นพหุสังคมบนต้นโพธิ์ใหญ่ สังคมไทยในปัจจุบันก็มีสภาพคล้ายกัน ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่มากเท่าไรความแตกต่างของคนในสังคมก็ยิ่งมีมากขึ้น ปัญหา ความไม่เข้าใจกัน ความขัดแย้งในสังคมก็มีมากขึ้น แต่คนแตกต่างจากสัตว์ที่คนมีสมอง รู้จักคิด รู้จักแยกแยะ มากน้อยแตกต่างกันตรงที่บุคคลผู้นั้นได้รับการล่อมเกลามาดีหรือเลวกว่ากัน นิคโคโล มาเคียเวลลี กล่าวว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์ที่เห็นแก่ตัว, ก้าวร้าว, และแสวงหา พยายามที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายและโลกในผลกำไร จึงทำให้มีชีวิตอยู่ในภาวะของการ ดิ้นรนและแข่งขันกันเองอยู่เป็นนิจสิน(เสถียร หอมขจร และคณะ, 2540, น.2) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องได้รับการอบรมให้เปลี่ยนพฤติกรรมจากความก้าวร้าว เห็นแก่ตัว ให้มนุษย์รู้จักความเอื้อเฟื้อ อ่อนโยน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนให้มนุษย์รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข พระธรรมที่ทรงตรัสรู้นั้นจำเป็นต้องศึกษาและปฏิบัติจึงจะเห็นได้ด้วยตนเอง หมายถึงว่าการที่จะเข้าใจในพระธรรมนั้นต้องเรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเอง ไม่ใช่จะได้มาจากการอ้อนวอน ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆจะทำให้มนุษย์ผู้อ้อนวอน หรือบูชาสักการะประสบความสำเร็จได้

หากคนผู้นั้นไม่ปฏิบัติด้วยตนเอง พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นผู้กล่อมเกลาสั่งสอน
อบรมให้มนุษย์เป็นคนดีของสังคม พระสงฆ์ไม่ได้จำกัดการถ่ายทอดบอกสอนเฉพาะชาวพุทธหรือชาว
ไทยเท่านั้น ทุกคนในโลกไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือไม่ มีสัญชาติใดเชื้อชาติใดหรือนับถือศาสนาใด หาก
ปรารถนาจะศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาแล้ว พระสงฆ์ก็จะทำหน้าที่เนื่อนาบุญของโลก และ
บุคคลผู้ศึกษาเหล่านั้นก็สามารถปฏิบัติได้และได้รับผลแห่งการปฏิบัตินั้น

ดังนั้นชาวพุทธย่อมแสวงหาสันติธรรม คือธรรมที่ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม ด้วย
การศึกษาและปฏิบัติอย่างมีสติ หาเหตุหาผลเข้ามาประกอบการพิจารณาไม่พลอตัวไปกับสิ่งเร้าต่างๆ
หรือพลอไปกับกิเลส ไม่ลำเอียง มุ่งมั่นแต่จะแสวงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ในทาง
พระพุทธศาสนามีพระธรรมมากมายที่ชาวพุทธควรศึกษาและน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิด
ความสงบสุขร่มเย็นในสังคม โดยเริ่มที่ตัวเอง เริ่มที่ครอบครัวก่อนที่จะพัฒนาไปสู่สังคม สิ่งที่สังคมจะ
ได้จากการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดสันติธรรมในสังคม คือคนในสังคมไม่มีความระแวงต่อกัน สร้างความ
สามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชาติ เมื่อคนในชาติน้อมนำพระธรรมมาปฏิบัติอย่างจริงจังแล้วสังคมย่อมเกิด
สันติธรรม คือการอยู่ร่วมกันของคนในชาติที่มีความแตกต่างทางสังคมอย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนกัน
เพียงเพื่อหวังลาภหรือประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มของตน พิจารณาไตร่ตรองให้มีความสำคัญต่อ
ประโยชน์ชาติมากกว่าตนเอง เท่านั้นทำให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นภายในชาติ ที่เรียกว่าสันติรัฐได้

ความหลากหลายทางสังคมไทย

ประเทศไทยมีประชากร 66,186,727 คน(สำนักทะเบียนกลาง,2563) นับเป็นประเทศที่มี
ประชากรมากเป็นอันดับที่ 4 ของประเทศในประชาคมอาเซียน รองจากประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์
และเวียดนาม ประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้นเป็นผู้มีสัญชาติไทย 65,228,120 คน และยัง
ไม่ได้สัญชาติไทย จำนวน 958,607 คน และนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ร้อยละ 95 หรือประมาณ
62,877,390คน ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 4 หรือประมาณ 2,647,469 คน ศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ
ร้อยละ 1 หรือประมาณ 661,867 คน แยกเป็นเชื้อชาติไทย ร้อยละ 75 หรือประมาณ 49,640,045
คน เชื้อชาติจีน ร้อยละ 14 หรือประมาณ 9,266,143 คน อื่นๆร้อยละ 11 หรือประมาณ 7,280,540
คน

สังคมไทยมีความแตกต่างทางเชื้อชาติศาสนามาตั้งแต่สมัยโบราณ คนสุโขทัยนับถือผีมาก่อนที่
พระพุทธศาสนามาประดิษฐานในกรุงสุโขทัย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์สืบมาทรงเป็นพุทธมามกะ

ทรงสร้างวัดวออารามมามาย ในสมัยอยุธยาพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างสูงต่อชาวไทย แม้จะมีคนต่างชาติต่างศาสนาเข้ามาติดต่อค้าขาย และเผยแผ่ศาสนาของตน กษัตริย์ไทยก็ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือกนับถือศาสนา กล่าวได้ว่าคนไทย “อยู่ร่วมกันมาด้วยความเป็นมิตรกับคนต่างศาสนา” เรามีความแตกต่าง แต่เราก็ไม่มีความแตกแยก ความแตกต่างเป็นความสวยงามเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของสิ่งทั้งหลายที่ไม่มีอะไรเหมือนกันเหมือนกับป่าไม้ธรรมชาติ จะเห็นว่าความแตกต่างได้สะท้อนถึงความสวยงาม ความหลากหลายเป็นสุนทรียภาพสร้างความบันเทิงใจให้เป็นอันมาก(พระเทพดิลก,2548,น.20)

ในปี พ.ศ.2144 มีพ่อค้าสองพี่น้อง ชื่อเอกะหมัด และมะหมัด สะอิด ชาวเมืองกุม(Qom) ประเทศเปอร์เซีย (ประเทศอิหร่านในปัจจุบัน) นับถือศาสนาอิสลาม นิยายชีอะห์ ที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ทั้งสองมีความสามารถทางการค้า ต่อมาพระเจ้าทรงธรรม โปรดเกล้าฯให้เป็นพระยาเอกะหมัดราชเศรษฐี นับได้ว่าเป็นมุสลิมที่ได้รับราชการตำแหน่งสูงสุด(วิโรจ นาคราตรี,2555,น.2)

ยามาตะ นางามาซะ เดินทางออกจากญี่ปุ่นเพื่อเข้ามาค้าขายในกรุงศรีอยุธยาก่อนที่จะสมัครเข้าไปเป็นทหารอาสาในเวลาต่อมา ในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม ยามาตะรับราชการมีความดีความชอบจนได้รับตำแหน่ง “ออกญาเสนาภิมุข” มีทหารในบังคับบัญชาประมาณ 800 คน และยังช่วยราชการปราบกบฏอยู่หลายครั้ง พระเจ้าทรงธรรมเสด็จสวรรคต ยามาตะ มีความเชื่อเรื่องการสืบสันตติวงศ์ตามระเบียบประเพณีจึงคิดว่า สมเด็จพระเชษฐาธิราช โอรสของพระเจ้าทรงธรรม เหมาะสมที่จะขึ้นครองราชย์สมบัติ ซึ่งขัดกับความคิดของออกญาเถลิงราช ซึ่งต่อมาคือ “สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง” ที่จะก่อการกบฏ จึงให้ยามาตะ ไปปราบกบฏที่นครศรีธรรมราช เพื่อที่จะสะดวกในการชิงบัลลังก์จากสมเด็จพระเชษฐาธิราช หลังจากเสร็จศึกที่เมืองนครศรีธรรมราช ยามาตะ ได้ยกทัพไปปราบกบฏที่เมืองปัตตานี และถูกอาวุธจนได้รับบาดเจ็บสาหัส จึงกลับมารักษาตัวที่เมืองนครศรีธรรมราชและมีผู้คิดร้ายได้ลอบวางยาพิษจนทำให้ ยามาตะ นางามาซะถึงแก่กรรม(พัชรเวช สุขทอง,(พัชรเวช สุขทอง,2565)

จินเจียน ถวายตัวเป็นข้าหลวงในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 4 และได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “หลวงภานุวิเศษ” เจ้าภานุนายอากรในกรมท่าซ้าย ประมาณ พ.ศ. 2411 ต้นรัชกาลที่ 5 จินเจียนได้เป็น “พระพิบูลย์พัฒนากร” และมีโอกาสตามเสด็จประพาสอินเดียไปดูงานเกี่ยวกับการภาษีอากรด้วย พ.ศ. 2422 จินเจียนได้เลื่อนขึ้นเป็นมหาอำมาตย์ผู้ใหญ่พานทองถือศักดินา 1,400 บรรดาศักดิ์ “พระยาโชฎีกาเศรษฐี” เจ้ากรมท่าซ้าย ดูแลการเก็บภาษีอากร การติดต่อ

ค้าขายกับประเทศทางตะวันออก ศาสดาจีน ไปจนถึงการควบคุมดูแลชาวจีนในสังคมไทยให้อยู่อย่าง
สงบสุข และได้รับความไว้วางใจให้ทำงานสำคัญ เช่น เป็นประธานสร้างพระที่นั่งเวหาศจำรูญ ใน
พระราชวังบางปะอิน โดยขุนนางและพ่อค้าชาวจีนร่วมสมทบทุนสร้างถวาย เป็นกรรมการจัดตั้ง
โรงพยาบาลศิริราชในพระราชดำริ (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, 2564) สังคมไทยมีชาวต่างชาติเข้ามาทำ
มาหากินมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอยุธยา มีทหารอาสาต่างชาติเข้ามาร่วมรบกับ
ชาติบ้านเมืองไทยในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมัยของพระเจ้าตากสินมหาราช หลายคน
เอาชีวิตเลือดเนื้อเข้าแลกกับการเป็นอิสรภาพของแผ่นดินไทย หลายคนได้ดีมีสุขบนแผ่นดินนี้
ชาวต่างชาติบางคนรับราชการสนองพระเดชพระคุณจนเติบโตมีอำนาจวาสนา แต่ยังไม่เคยมาต่างชาติ
คนใดที่เข้ามายึดเอาชาติไทยไปเป็นเมืองขึ้น เหมือนในสมัยมหาอำนาจตะวันตกเข้ามาล่าอาณานิคม

นอกจากความแตกต่างทางเชื้อชาติแล้ว คนเหล่านี้ได้นำเอาภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมของ
ตนเข้ามายังแผ่นดินสยามด้วย สิ่งเหล่านี้ผสมผสานกับขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น จนบางครั้ง
เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาในสังคมก็มี แต่บางสิ่งบางอย่างก็ไม่สามารถรับเอามาเป็นของตนได้ เช่น
ศาสนา เพราะเป็นเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา แต่คนไทยในอดีตก็อยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่าง
ทางศาสนา และไม่ล่วงละเมิดความเชื่อของเพื่อนร่วมสังคม ไม่ใช่คนไทยในสมัยโบราณโง่ เพิกเฉยต่อ
ขนบธรรมเนียมของคนต่างศาสนา แต่คนไทยฉลาดพอที่จะรู้จักการให้เกียรติกับเพื่อนร่วมสังคม ซึ่ง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้มีพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2515 ไว้ว่า

“ศาสนาใดๆจะมีชื่ออย่างไร ก็ต้องส่งเสริมสนับสนุนกัน เพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคม
ฉะนั้นที่ศาสนาต่างๆในประเทศไทยปรองดองกันดีพอสมควรมาเป็นเวลาช้านาน จึงทำให้บ้านเมืองเรา
อยู่เย็นเป็นสุขได้”

บทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทยในอดีต

ในปัจจุบันมีพระภิกษุจำนวนไม่น้อยที่พยายามสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนที่มีความ
แตกต่างและอ่อนไหวเปราะบาง พยายามประสานความแตกต่างให้เกิดความสามัคคี เช่นพระมหาแจ้ง
เจ้าอาวาสวัดบวระ ตำบลบวระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ได้สร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในชุมชน
ของชาวไทยพุทธที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 40 และมีชาวไทยมุสลิมประมาณร้อยละ 60 ให้อยู่ร่วมกัน
อย่างสันติ แม้จะมีการก่อความไม่สงบในหมู่บ้านใกล้เคียงก็ตาม

ในสมัยสุโขทัยกษัตริย์จะเป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาจึงให้การปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสงฆ์ลัทธิลังกาวงศ์ ได้รับการอนุเคราะห์เป็นพิเศษ ในสมัยสุโขทัยไม่ปรากฏว่ากษัตริย์เข้าไปจัดระเบียบปกครองคณะสงฆ์ แต่มีการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของสงฆ์ทางอ้อม จากหลักฐานการประกาศตั้งสังฆราชปรากฏเป็นครั้งแรกในปี 1949 สมเด็จพระธรรมราชาศรีสุริยวงศ์ ทรงประกาศแต่งตั้งพระธรรมกิตติเถระเป็นสังฆราช และกำหนดขอบเขตอำนาจทางฝ่ายสงฆ์ที่กษัตริย์จะไม่เข้าไปล่วงละเมิด (ธิดา สารยา.2521.น.34-40)

ในสมัยอยุธยาหลังสงครามยุทธหัตถี สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงพระราชดำริว่าเหล่านายทัพนายกองตามเสด็จไม่ทันขณะรบ ปล่อยให้ช้างพระที่นั่งของทั้งสองพระองค์เข้าไปอยู่ท่ามกลางข้าศึก จึงรับสั่งให้เอนายทัพนายกองทั้งหมดไปจงจำไว้ 3 วัน พอพ้นวันอุโบสถแล้วจะให้สำเร็จโทษตามพระอัยการศึก (พันจันทนุมาศ (เจิม).2553.น.182) เมื่อถึงวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันอุโบสถ สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้วเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอรัญวาสี (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.2514.น.19) และพระราชาคณะ 25 รูป เข้ามาสอบถามเหตุที่ลงราชทัณฑ์นายทัพนายกอง แล้วถวายพระพรว่า พระโคตมพุทธเจ้าขณะประทับเพียงลำพังใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ปราศจากเทพเจ้าสักองค์อยู่ถวายอารักขา ก็ทรงชนะท้าวสวตัตติพร้อมทั้งกองทัพได้เป็นมหัศจรรย์ เช่นเดียวกันหากทรงมีชัยชนะเพราะมีทหารตามเสด็จจำนวนมาก ก็จะไม่เป็นพระเกียรติยศมหัศจรรย์ปรากฏต่อนานาประเทศ สมเด็จพระนเรศวรทรงพอพระทัยตรัสว่าสาธุ สาธุ สมเด็จพระพนรัตน์จึงถวายพระพรต่อว่าข้าราชการเหล่านี้ทำงานมาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน จึงขอพระราชทานบิณฑบาตโทษไว้สักครั้งหนึ่งจะได้รับราชการต่อไป สมเด็จพระนเรศวรพระราชทานอภัยโทษตามที่ท่านขอ แต่จะให้ไปตีเมืองตะนาวศรี เมืองทวาย เป็นการแก้ตัวแทน สมเด็จพระพนรัตน์ถวายพระพรว่าแล้วแต่จะทรงสงเคราะห์ เพราะการรบไม่ใช่กิจของสงฆ์ แล้วถวายพระพรลา (ธิดา สารยา.2521.น.34-40)

เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 ก็เกิดการตั้งชุมชนต่างๆ ขึ้นหลายแห่งตามหัวเมือง เช่น ชุมชนเจ้านครศรีธรรมราช ชุมชนเจ้าพิมาย ชุมชนเจ้าพิษณุโลกและชุมชนเจ้าพระฝางซึ่งมีเจ้าพระฝาง(เรือน) เป็นผู้นำ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองสวางคบุรี เมืองบวรเมืองหนึ่งของเมืองพิชัย “มหาเรือน” เป็นภิกษุชาวเมืองเหนือ ได้ลงมาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในกรุงศรีอยุธยาได้เป็นที่พระพากุลเถระ พระราชาคณะอยู่ ณ วัดศรีอโยธยา ต่อมาพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงตั้งให้เป็นตำแหน่งสังฆราชา ณ เมืองสวางคบุรี

พระพากุลเถระครั้งนั้นรู้ว่ากรุงเสียแก่พม่าแล้วจึงซ่อนสมผู้คนเข้าด้วยเป็นหลายเมือง ตั้งตัวขึ้น
เป็นเจ้าแต่ยังครองเพศสมณะ นุ่งห่มผ้าแดง คนทั้งปวงเรียกว่า “เจ้าพระฝาง” บรรดาเจ้าเมืองกรมการ
หัวเมืองฝ่ายเหนือตั้งแต่เหนือเมืองพิษณุโลกขึ้นไป ก็เกรงกลัวนับถืออยู่ในอำนาจทั้งสิ้น(พระราช
พงศาวดาร.2505.น.307) ในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาจาระบุว่า “เจ้าพระฝางตั้งแตง
นายทัพนายกองแต่พื้นพระสงฆ์ทั้งสิ้น คือพระครูศิริมานนท์ 1 พระครูเพชรรัตน 1 พระอาจารย์จันทร์
1 พระอาจารย์ทอง 1 พระอาจารย์เกิด 1 แต่ล้วนเปนอลัชชีมิได้ลยาแก่บาปทั้งนั้น” กองทัพพระเจ้า
ตากเข้าล้อมเมืองสวางคบุรีไว้ เจ้าพระฝางเห็นเหลือกำลังที่จะรบพุ่งเอาชัยชนะได้จึงทิ้งเมือง หลบหนี
ไปในคืนวันเสาร์ เดือน 9 พ.ศ.2313

เมื่อรัชกาลที่ 4 สวรรคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชโอรสซึ่งมี
พระชนมายุเพียง 15 พรรษา ขึ้นครองราชย์ อำนาจตัดสินใจในการบริหารราชการแผ่นดินอยู่ในมือ
สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการ มีข่าวลือว่าจะมีการก่อกบฏ ซึ่ง
อำนาจจากพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่ วันหนึ่ง เวลากลางวันสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ก็จุดธูปถือ
ตาลปัตรไปที่จวนสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เดินวนรอบบ้าน สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ รู้ก็เดินออกมาถาม “ท่าน
เจ้าคุณจุดได้ทำไม” “อาตมภาพได้ยินว่าทุกวันนี้แผ่นดินมีดม้วนัก” สมเด็จพระเจ้าตอบ “ได้ยินข่าวว่าจะมี
คนคิดร้ายจะเอาแผ่นดิน ไม่ทราบว่าจะจริงจะเป็นเช่นไร” “ถ้าแม้เป็นความจริงแล้วไซ้ อาตมภาพก็
ใคร่จะขอบิณฑบาตเขาไว้เสียสักครั้ง” “โยมว่าไม่สู้มีดอก เจ้าคุณ” สมเด็จพระเจ้าพระยาฯตอบ “โยม มี
ใจแน่นแฟ้นในพุทธศาสนาแน่นอนมั่นคง โยมทะนุบำรุงแผ่นดิน ตั้งใจประทับพระองค์สนองพระเดช
พระคุณโดยตรงสุจริตอยู่เป็นนิตย์ ขอเจ้าคุณอย่าบิณฑบาตให้ยิ่งกว่าเหตุ” สมเด็จพระพุฒาจารย์โต ดับ
ธูปเมื่อปี 2415 สมเด็จพระเจ้าพระยาฯทิวงคต ปี 2425 เวลาได้พิสูจน์ว่า สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ท่านมีวาจา
สั่ง ไม่ได้ทำปฏิวัติยึดแผ่นดิน ตามวิธีของผู้มีอำนาจมากทั่วไป แต่ประการใด (กิเลน ประลองเชิง.
2557.) ในปัจจุบันมีพระภิกษุจำนวนไม่น้อยที่พยายามสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนที่มีความ
แตกต่างและอ่อนไหวเปราะบาง พยายามประสานความแตกต่างให้เกิดความสามัคคี เช่นพระมหาแจ้ง
เจ้าอาวาสวัดบวระ ตำบลบวระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ได้สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน
ของชาวไทยพุทธที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 40 และมีชาวไทยมุสลิมประมาณร้อยละ 60 ให้อยู่ร่วมกัน
อย่างสันติ แม้จะมีการก่อความไม่สงบในหมู่บ้านใกล้เคียงก็ตาม

จากบทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองในอดีต จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแล
บ้านเมืองโดยได้รับมอบพระราชภารกิจจากพระมหากษัตริย์ ให้ทำหน้าที่ทูตหรือสร้างความสัมพันธ์อัน

ตีระหว่างรัฐควบคุมไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์จึงทรงคัดสรร พระเถระผู้มี
ความรู้ออกไปยังเมืองต่างๆ จะเห็นได้จากพระเจ้าลิไท ที่ทรงใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องป้องกันพระ
ราชอาณาจักร มีพระสงฆ์เป็นตัวจักรสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับรัฐอื่น นอกจากนั้นจะเห็น
ได้ว่าพระสงฆ์คือสายสัมพันธ์ที่เชื่อมระหว่างกษัตริย์หรือผู้มีอำนาจในแผ่นดินกับไพร่ฟ้าประชาชน ใน
บางครั้งพระสงฆ์ก็สามารถสร้างบารมีรวบรวมกำลังเข้าต่อสู้กับอำนาจรัฐได้ ถึงแม้จะไม่ค่อยมี
ปรากฏการณ์เช่นนี้นักแต่ก็แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการเมืองไทย

บทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทยในปัจจุบัน

แม้พระภิกษุสงฆ์จะเป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้สาธุชนทุกชาติทุกภาษาให้ยึดถือปฏิบัติตาม
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่พระสงฆ์ไทยก็มีจำนวนลดลงอย่างมาก ในขณะที่ประชากรไทยเพิ่มขึ้น
ทำให้อัตราส่วนผู้ให้การอบรมและผู้รับการอบรม แตกต่างกันไปมากขึ้น ในปัจจุบันประเทศไทยมี
พระสงฆ์อยู่เพียง 205,513 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.2565) เท่านั้น หากเทียบเป็น
อัตราส่วนพระสงฆ์ต่อประชากรไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาจะเห็นว่าจำนวนพระสงฆ์ไม่ถึงร้อยละ
0.5 ถือว่ามีจำนวนน้อยมาก และมีแนวโน้มว่าจำนวนพระสงฆ์จะน้อยลงเรื่อยๆ ซึ่งน่าจะมีผลกระทบ
ต่อการกล่อมเกลாதองศาทางสังคมไทยให้เข้าใจในพระธรรมคำสอนที่แท้จริง เพราะทุกวันนี้มีประชาชนไทย
จำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงแก่นพระศาสนา และพร้อมจะนำเอาพิธีกรรมความเชื่อจากศาสนาอื่นเข้ามา
ปะปนกับพระพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 แล้ว อำนาจอธิปไตยได้เปลี่ยนจากสถาบันกษัตริย์
มาเป็นคณะรัฐบาล รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทยทุกฉบับไม่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีสิทธิใน
การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ทำให้พระสงฆ์ห่างจากการเมืองแต่นั้นเป็นเพียงในทางกฎหมายเท่านั้น ใน
ความเป็นจริงพระสงฆ์ไทยยังใกล้ชิดกับการเมืองอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันกษัตริย์ เห็นได้จากการ
ที่พระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์สนทนารธรรมและปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ และเป็น
พุทธศาสนิกชนอย่างเหนียวแน่น แม้จะเป็นองค์อุปถัมภ์ศาสนาอื่นๆด้วยก็ตาม

หากพิจารณาบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันต่อการเมืองไทยจะเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์
ที่มีต่อผู้มีอำนาจในชาติอาจจะลดน้อยบ้าง แต่บทบาทที่มีต่อประชาชนน่าจะมากขึ้นเมื่อเทคโนโลยี
การสื่อสารรวดเร็วและกว้างขวางขึ้น ทำให้เกิดช่องทางในการอบรมสั่งสอนมากยิ่งขึ้น ประเด็นสำคัญ
อยู่ที่พระสงฆ์ในปัจจุบันได้แสวงหาความรู้ทางธรรมได้อย่างกระจ่างชัดถึงแก่นพระศาสนาแล้วหรือยัง

นอกจากนั้นในปัจจุบันพระสงฆ์ก็มีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในทางโลกด้วย เพื่อให้ทันต่อวิทยาการสมัยใหม่ที่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว และสามารถนำไปปรับใช้กับการถ่ายทอดบอกสอนพุทธศาสนิกชนได้อย่างทันสมัย แต่บางครั้งก็ล่อแหลมต่อการผิดพระวินัยซึ่งพระสงฆ์สมัยใหม่ต้องรู้จักระมัดระวังต่อสิ่งเร้าที่อาจจะเกิดขึ้นได้ง่ายด้วย

สันติธรรมในพุทธสังคมไทย

พระเจ้าอโศกมหาราชทรงจารึกไว้ว่า

“แต่แต่ละคนจะไม่บูชาแต่ศาสนาของตนเอง และกล่าวหาศาสนาของคนอื่น แต่ต้องบูชาศาสนาของตนเองด้วยเหตุผลนี้หรือเหตุผลนั้น ดังนี้จะช่วยให้ศาสนาของตนเองเจริญก้าวหน้าและรับใช้ศาสนาของคนอื่นๆด้วย ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว ก็เหมือนกับการขุดหลุมฝังศาสนาของตนเอง โดยคิดเอาเองว่าข้าจะให้สิริมงคลแก่ศาสนาของข้าๆ แต่ตรงกันข้าม เขาจะทำร้ายศาสนาของตนเองอย่างสาหัส สามัคคีนั่นแหละดี จงฟังเถิด จงมีความตั้งใจที่จะฟังศาสนาของคนอื่นด้วย” (พระดัมปบริวาร 2532. น.45)

แม้ในปัจจุบันคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งมีอยู่ถึงร้อยละ 95 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ก็ได้ปฏิเสธสถานะของคนไทยที่นับถือศาสนาอื่น ในความรู้สึกของคนไทยถือว่าทุกคนล้วนเป็นพี่น้องไทยด้วยกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันในประเทศไทยมีการเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างขวางในขณะเดียวกันได้มีการเบียดเบียนคำสอนในศาสนาและนำคำสอนทางศาสนาบางประการ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนไทยด้วยกัน เช่นภาษาไทยเป็นภาษาของชาวพุทธ ธงชาติไทยเป็นธงชาติของชาวพุทธ เป็นต้น ทำให้สังคมไทยเกิดการแตกแยก นำไปสู่ปัญหาความไม่สงบขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ที่มีคนไทยนับถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นการศึกษาหลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นับถือพระพุทธศาสนาและผู้นับถือศาสนาอิสลาม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้คนไทยสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือเพื่อสร้างเสริมสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข(วิโรจ นาคชาติ.2555.น.4) ดังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระบรมราโชวาทว่า

“ความเป็นมิตร ความมีเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้ออารีเกื้อกูลกันโดยจริงใจระหว่างศาสนิกชนทั้งมวลนั้น จะเป็นปัจจัยสำคัญอันมีกำลังศักดิ์สิทธิ์ที่จะยังสันติสุขกับทั้งอิสราภาพ เสรีภาพและ

ความเสมอภาคให้บังเกิดแก่มวลมนุษย์โดยแท้”(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช.
2539.น.30)

สรุป

แม้พระภิกษุสงฆ์จะเป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้สาธุชนทุกชาติทุกภาษาให้ยึดถือปฏิบัติตาม
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่พระสงฆ์ไทยก็มีจำนวนลดลงอย่างมาก ในขณะที่ประชากรไทยเพิ่มขึ้น
ทำให้อัตราส่วนผู้ให้การอบรมและผู้รับการอบรม แตกต่างกันไปมากขึ้น ในปัจจุบันประเทศไทยมี
พระสงฆ์อยู่เพียง 205,513 รูป เท่านั้น หากเทียบเป็นอัตราส่วนจะเห็นว่าจำนวนพระสงฆ์ไม่ถึงร้อย
ละ 0.5

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 แล้ว ก็ดูเหมือนว่าพระสงฆ์กับผู้มีอำนาจใน
แผ่นดินจะห่างกันมากกว่าในอดีต การเสนอความเห็นทางการเมืองการปกครองไม่สามารถทำได้
เหมือนเดิม หรือทำได้แต่ไม่ได้รับการตอบสนอง จึงเป็นการยากที่พระสงฆ์จะเป็นนำสันติธรรมมาสู่
สังคม บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างสันติธรรมในปัจจุบันมุ่งไปสู่ประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ได้
ผลสัมฤทธิ์ในการสร้างสันติรัฐ พระสงฆ์จะต้องปรับบทบาทดังนี้

- 1.พระสงฆ์ต้องเรียนรู้พุทธธรรมอย่างถ่องแท้และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่
ผิดเพี้ยน
- 2.พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ศาสตร์ทางโลกให้เข้าใจสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเผยแผ่พุทธธรรมได้
และจะต้องเข้มแข็งต่อสิ่งเร้าในทางโลกให้ได้
- 3.พระสงฆ์จะต้องเรียนรู้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถแสวงหาศาสตร์ทางโลกและทางธรรม
รวมทั้งยังเป็นสื่อทางการถ่ายทอดบอกสอนด้วย
- 4.พิจารณาสื่อต่างๆด้วยหลักธรรมก่อนนำไปสู่ประชาชน เพื่อป้องกันการตกเป็นเครื่องมือของ
ผู้ต้องการกระจายข่าวเท็จโดยไม่รู้ตัว

References

ดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา.(2514). *ตำนานคณะสงฆ์*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ).(2548). *ที่นี่คือประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : พรศิวกการพิมพ์.

- พระราชพงศาวดาร. (2505).ฉบับพระราชหัตถเลขา (ภาคจบ). พระนคร : โอเดียนสโตร์.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.(2553). ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- พระดื่บบลิ้ว ราหุล.(2532). พระพุทธเจ้าสอนอะไร. (แปลโดย ชูศักดิ์ ทิพย์เกสร และคณะ).
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิโรจ นาคชาตรี.(2555). ปรัชญาการปกครองแนวศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สินชัย กระบวนแสง.(2520). ประวัติศาสตร์สุโขทัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เศ.
- เสถียร หอมขจร และคณะ.(2540). ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.วารสาร :
- พิเศษ เจียจันทร์พงษ์.(2521). บทบาทของพระมหากษัตริย์ราชลัทธิ ศาสนา และ/หรือ การเมือง.
วารสารเมืองโบราณ, 5 (5), 27-28.
- ธิดา สาระยา.(2521).โครงสร้างของชนชั้นในสังคมสุโขทัย, ในรวมปาฐกถาสมาคมสังคม ศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย พ.ศ. 2520-2521, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิเลน ประลองเชิง.(2557).ชักธงรบ.สืบค้นเมื่อ 7 ก.พ.2565,จากไทยรัฐ. <https://www.thairath.co.th/content/393391>
- พัชรเวช สุขทอง. (2565). ย้อนรอย ยามาตะ ออกญาเสนาภิมุข ชามูไรแห่งอยุธยา และจุดจบตาม
ข้อมูลประวัติศาสตร์.สืบค้นเมื่อ 7 ก.พ.2565,จาก ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/history/article_14062
- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2564). เถียน-เต็ง-หอย สามจีนอพยพ ผู้นำทุน-ขุนนางยุคแรกในสยามกับ
ภาพสะท้อนระบบอุปถัมภ์.สืบค้นเมื่อ 7 ก.พ.2565,จาก ศิลปวัฒนธรรม.
https://www.silpa-mag.com/history/article_42001
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.(2556). สถิติบุคลากรและศาสนสถานทางศาสนาในประเทศไทย.
สืบค้นเมื่อ 7 ก.พ.2565,จากสำนักนายกรัฐมนตรี. http://ittdashboard.nso.go.th/preview.php?id_project=56